

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1218
Toplantı Tarihi/Sayısı : 23.2.2023/33
Karar Numarası : 2023/212
Başvuran : Y. K.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Diyarbakır 3 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın haksız gerekçelerle disiplin cezaları aldığı ve dilekçe hakkının engellendiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından incelemesi gerçekleştirilen başvuruda başvuran özetle;

a. Hakkında haksız yere tutanaklar tutulduğunu ve şahitlerinin dinlenmediğini,

b. Savcılığa ve diğer kamu kurumlarına dilekçe vermek istediğinde kendisine baskı yapılarak dilekçe hakkının engellendiğini iddia etmektedir.

3. Başvuran ile 16.08.2022 tarihinde SEGBİS görüşmesi yapılmış olup görüşmede başvuran; baskı ve ceza tehdidi yoluyla dilekçe hakkının engellendiği iddiasını yinelemiş ve 01.08.2022 tarihinde dilekçe vermek istediğinde bir memur tarafından kendisine baskı yapıldığını, ilgili alanın kamera kayıtlarından durumun tespit edilebileceğini belirtmiştir.

4. Muhatap Diyarbakır 3 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan 16.09.2022 tarihli yazılı görüşte özetle;

a. 27.01.2022 tarihinde saat 19:15'te görevli personel tarafından yapılan rutin kontrol sırasında başvuranın şurup şişesini kırarak personele saldırdığı, bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca zor kullanıldığı,

b. Başvuranın sakinleşmemesi üzerine hastaneye sevk edildiği ancak hastaneye gitmeyi reddettiği,

c. Saat 20:25'te müşahede odasına alındığı ve olayla ilgili tutanak tutulduğu,

ç. 22.03.2022 tarihinde saat 16:30'da görevli personel tarafından yapılan rutin kontrol sırasında başvuranın ayakkabı bağcığı ile intihar etmeye çalıştığının fark edildiği ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca zor kullanılarak müdahale edildiği,

d. Akabinde başvuranın sağlık görevlilerinin yanına götürülerek tansiyon, nabız ve kan oksijen doygunluğu (SpO2) ölçümünün yapıldığı ve sonuçların normal çıktığı,

e. Yine de başvuranın hastaneye sevkini yapılmak istendiği ancak hastaneye gitmeyi reddettiği,

f. Olayla ilgili tutanak tutulduğu ve disiplin soruşturması başlatılarak kınama cezasının verildiği,

g. Başvuranın 18.05.2022 tarihinde saat 16:30'ta sıcak su kaynatarak yüksek sesle kendisine zarar vereceğini söylediği, bunun üzerine güvenlik önlemleri alınarak odasına girildiği,

ğ. Başvuranın odaya giren güvenlik görevlilerinin yüzüne gelecek şekilde cam kırıldığını ve sinkaflı sözler söylediği,

h. Başvuranın sakinleşmemesi üzerine Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca zor kullanılarak müşahede odasına alındığı ve saat 15:41'de sakinleşmesi üzerine tekrar odasına götürüldüğü,

1. Olaya ilişkin ifade ve hasar tespit tutanaklarının hazırlanarak disiplin soruşturması başlatıldığı belirtilmiştir.

5. Ayrıca, başvuranın iddialarına ilişkin ilgili kamera görüntüleri Kurumumuza gönderilmiştir.

6. Başvuran yazılı görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

8. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesine göre; "*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de bu görev kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutuklevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti yürüten bir ulusal önleme mekanizmasının oluşturulması ya da mevcut insan hakları kurumlarına bu

görevin verilmesini öngören OPCAT'in getirdiği yükümlülüğün bir gereği olarak Türkiye İnsan Hakları Kurumuna bu sorumluluğun yüklendiği şeklinde açıklanmıştır. 6701 sayılı Kanun ve bu Kanun'un gerekçesine bakıldığında bu sorumluluk; işkence ve kötü muamelele karşı ulusal önleme mekanizması görevi şeklinde betimlenmiştir.

13. Tüm bu açıklamalarla birlikte Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun ayrımcılık yasağı ile ulusal önleme mekanizması kapsamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlaline ilişkin iddialar bakımından başvuru alabileceği sarihtir.

14. Somut olaya bakıldığında; başvurunun Ceza İnfaz Kurumu İdaresi tarafından verilen disiplin cezalarının haksız olduğu ve dilekçe hakkının engellendiği iddialarını ihtiva ettiği görülmektedir.

15. Mahpusların, ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiği, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanmaktadır.

16. Öte yandan, mahpusa kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşiği aşılabilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım Başvurusu'nda kasıtlı biçimde açıldığı iddia edilen disiplin soruşturmalarıyla verilen toplam yirmi sekiz gün oda hapsi cezasını değerlendirirken korumasız ve zayıf durumdaki kişinin sistematik şekilde cezalandırılmasının kişide elem ve korkuya yol açabileceğini vurgulamaktadır. Mahkemeye göre bu durum kişinin ruhsal bütünlüğü ile onurunu zedeleyerek kötü muamele yasağının asgari eşiğini aşacaktır. (AYM, Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası:2014/5280, Karar Tarihi: 24.5.2018, p.74-77)

17. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak nitelendirilebilecek tutum ve davranışların birçok tezahürü olmakla birlikte genellikle idare ve personelin kasıtlı davranışlarından ve yönetsel hatalar ile yetersiz kaynaklardan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda kişinin haksız nedenlerle sürekli disiplin cezası aldığı yönündeki iddialar kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilirse de iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması gerekmektedir. (AYM, Hakan Olgun Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/15588, Karar Tarihi:25.1.2018, p.43)

18. Başvurana verilen disiplin cezaları bu bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu cezaların başvuranın personele yönelik fiziksel saldırı ve kendine zarar verme girişimleri nedeniyle verildiği, başvuranın girişimde bulunduğu fiiller göz önünde bulundurulduğunda cezaların makul ve ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için gerekli olduğu, dolayısıyla kötü muamele yasağının asgari eşiğini aşmadığı, bu bağlamda kötü muamele yasağının "**ihlal edilmediği**" kanaatine varılmıştır.

19. Dilekçe hakkı, kişilerin kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkı anlamına gelmekte olup Anayasa'nın 74'üncü maddesinde hükme bağlanmıştır. Dilekçe hakkı başlı başına bir hak olmakla birlikte diğer hakların korunmasında usuli bir güvence de sağlamaktadır. Bu çerçevede bireyler dilekçe hakkını kullanarak temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını talep edebilmektedir.

20. Alıkonulmuş ya da koruma altına alınmış kişiler için dilekçe hakkı, bir taraftan personel üzerindeki caydırıcı etkisiyle işkence ve kötü muamele teşkil eden tutum ve davranışlardan korunmanın güvencesiyken diğer taraftan işkence ve kötü muamelele karşı devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında oluşturması gereken etkin başvuru yolunun ilk adımı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda alıkonulmuş ya da koruma altına alınmış kişilerin baskı altında kalmadan dilekçelerini sunabilmeleri önem arz etmektedir.

21. Başvuranın 01.08.2022 tarihinde dilekçe vermek istediğinde bir memur tarafından kendisine baskı yapıldığı yönündeki iddiaları üzerine, başvurudan olayın gerçekleştiği yerin bilgisi edinilmiş ve ilgili yerin kamera kayıtları talep edilmiştir. Kamera kayıtlarında memur ile başvuranın konuşarak koridor boyunca yürüdüğü,

konusma boyunca memurun başvurana fiziksel temasının olmadığı, memurun ve başvuranın beden dilinin olağan olduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın dilekçe hakkının engellendiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olduğu, bu nedenle söz konusu iddianın **“kabul edilmez”** olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 23.02.2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye